

ADOLFAS RAMANAUSKAS- VANAGAS

1918 03 06–1957 11 29

Dainavos apygardos Merkio rinktinės vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas. 1947 m. vasara. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus fondų

Ramanauskų šeima 1954 m.: Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė, Adolfas Ramanauskas ir dukra Auksutė. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus fondų

A. Ramanausko-Vanago biustas. Atidengimo iškilmės. Prie biusto dukra A. Ramanauskaitė-Skokauskienė, atkurto Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio apygardų vadai, LR kariuomenės kariškiai. Vilniaus r. Nemėnčinė, Kalno g. 27. Generolo Adolfo Ramanausko kovinio renginio centras. Aut. skulptorius Tadas Gutauskas. Atidengtas 2006 m. lapkričio 24 d. G. Jakubonienės nuotr., 2006 m.

Adolfas Ramanauskas gimė 1918 m. kovo 6 d. Jungtinių Amerikos Valstijų Konektikuto valstijos mieste Naujojoje Britanijoje (New Britain). 1921 m. Ramanauskų šeima grįžo į Lietuvą. 1936 m. A. Ramanauskas baigė „Žiburio“ gimnaziją Lazdijuose, vėliau – Klaipėdos pedagoginį institutą ir Kauno karo mokyklą. 1940–1945 m. dėstė Alytaus mokytojų seminarijoje. Prsidėjęs antrajai sovietų okupacijai, 1945 m. balandžio mėn. tapo partizanu. Tokį apsisprendimą lėmė daugelis veiksnių – kiekvieną dieną matomos tautiečių kančios, jau veikiančių partizanų platinami atsišaukimai, pagaliau tėvų įskiepyta Tėvynės meilė ir troškimas gyventi nepriklausomoje valstybėje.

A. Ramanauskas iš pradžių vadovavo Alytaus aps. Nemunaičio apylinkės partizanų būriui. 1945 m. vasarą tapo Dzūkų grupės Merkinės bataliono vadu.

1945 m. spalio 7 d. Alytaus aps. Nedzingės bažnyčioje slapta vedė Birutę Mažeikaitę. Juos sutuokė šios bažnyčios kunigas, Dainavos apygardos partizanų ryšininkas Zigmas Neciunskas-Elytė.

1946 m. A. Ramanauskas-Vanagas – Merkio rinktinės vadas. 1947 m. rugsėjo 24-25 d. vykusiame Dainavos apygardos vadų posėdyje jis buvo išrinktas apygardos vadu. 1949 m. vasario mėn. Radviliškio aps. Grinkiškio vls. Minaičių k. Miknių sodyboje įrengtame bunkeryje A. Ramanauskas-Vanagas kartu su kitais Lietuvos partizanų apygardų atstovais dalyvavo visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavime, kuriame vasario 16 d. buvo priimta Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) tarybos deklaracija. Suvažiavime jis buvo paskirtas Pietų Lietuvos (Nemuno) partizanų srities vadu ir LLKS Tarybos prezidento pirmininko Jono Žemaičio-Vytauto pavaduotoju.

1949 m. rugsėjo 18 d. LLKS Tarybos prezidento pirmininkas J. Žemaitis-Vytautas raštu Nr. 175 A. Ramanauską-Vanagą atleido iš Nemuno partizanų srities vado pareigų ir paskyrė LLKS gynybos pajėgų vadu, o 1950 m. gegužės 30 d. aktu Nr. 22 jam suteikė partizanų pulkininko laipsnį.

Nuo 1952 m. pabaigos, nutrūkus ryšiams su vyriausiąja vadovybe, A. Ramanauskas su šeima slapstėsi. Tuo metu parašė atsiminimų knygą „Daugel krito sūnų...“

A. Ramanausko-Vanago paieškai ir likvidavimui KGB skyrė ypač daug dėmesio. Iš kvalifikučiausių KGB darbuotojų buvo sudaryta nuolatinė operatyvinė grupė. Vien 1956 m. užverbuota 30 agentų, vėl užmegztas ryšys su 20 agentų, jau išbrauktų iš agentūrinių sąrašų. A. Ramanausko paieškoms vadovavo Rainių budelis, KGB 4-osios valdybos viršininkas Petras Raslanas ir tos pačios valdybos 2-ojo skyriaus viršininkas Nachmanas Dušanskis. 1956 m. spalio 12 d. A. Ramanauskas ir jo žmona Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė buvo išduoti ir suimti Kaune ir iš karto išvežti į LSSR KGB.

Nuo pat pirmųjų tardymo valandų partizanų vadas buvo žiauriai kankinamas. Po kelių kankinimo valandų itin sunkios būklės A. Ramanauskas buvo nugabentas į kalėjimo ligoninę – saugumiečiai bijojo, kad tardomasis neišgyvens. Kalėjimo gydytojų pateiktame akte rašoma: „Į klausimus neatsakinėja, be sąmonės, periodiškai veido, viso kūno galūnių raumenų traukuliai. Pulsas vos juntamas, minkštas, kraujospūdis 60/40. Ligonis visas kruvinas...“

A. Ramanauskas buvo kankinamas fiziškai ir morališkai beveik metus. 1957 m. rugsėjo 24–25 d. Vilniuje posėdžiavęs LSSR Aukščiausiasis teismas jam skyrė mirties bausmę. Nuosprendis įvykdytas tų pačių metų lapkričio 29 d. Vilniuje. Palaidojimo vieta nežinoma.

A. Ramanauskas-Vanagas savo prisiminimuose rašė: „...Labiausiai man įstrigo žodžiai: „...tik į darbą greičiau, tik mylėkim karščiau, tik, vyrai, pajudinkim žemę...“ Parašas – Lietuvos partizanai“. Šie žodžiai geriausiai paaikškina Lietuvos partizanų vado apsisprendimą – idealisto veiksmų negali riboti nei mirties baimė, nei suvokimas, kad mirtis, deja, neišvengiama. Šiandien įvertinus visą žinomą A. Ramanausko-Vanago veiklą galima vienareikšmiškai teigti, kad tai buvo partizanas idealistas, viena šviesiausių pokario ginkluotos rezistencijos asmenybių.

1997 m. gruodžio 22 d. A. Ramanauskui pripažintas kario savanorio statusas. Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. sausio 26 d. dekretu jam suteiktas dimisijos brigados generolo laipsnis. Taip pat buvo įteisinti dar 1949 m. ir 1950 m. Lietuvos partizanų aukščiausiosios vadovybės apdovanojimai – 2-ojo ir 1-ojo laipsnio Laisvės Kovos Kryžiai su kardais: Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. kovo 6 d. dekretu A. Ramanauskui suteiktas 2-ojo laipsnio Vyčio kryžiaus ordinas (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius), o 1999 m. vasario 1 d. dekretu – 1-ojo laipsnio Vyčio kryžiaus ordinas (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Didysis kryžius) (po mirties).

A. Ramanausko žmona B. Mažeikaitė-Ramanauskienė nuteista kalėti 8 m. Mirė 1996 m. kovo 19 d. Kaune. Palaidota Romainių kapinėse. 1998 m. gruodžio 22 d. jai pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Prezidento dekretu 2009 m. lapkričio 17 d. apdovanojama Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi (po mirties).